

O naših agrarskih operacijah in dotičnih zakonih.

Spisal dr. E. Volčič.

(Dalje.)

II. Razdelbeni in uredbeni zakoni.

Kakor je omenjeno početkom tega sestavka, imajo do mala jednako glaseče se zakone tudi druge kronovine, katerim vsem je temelj državni komasacijski zakon. Po teh deželnih zakonih in ukazih uredili so se tudi kranjski ter zato se ni čuditi, da v marsičem ne ugajajo dejanskim razmeram in potrebam. Kar velja o večini novih zakonov, to velja tudi o tem — posebno pa o slovenskem besedilu, ki je v resnici le prevod iz nemškega — da je namreč dosti potov nejasen ter v terminih negotov in nedosleden. Rzsodila najvišjega dotičnega oblastva — ministerske komisije — so redka, še nikjer zbrana, tako da i praksa ne daje zakonom trdne interpretacije.

Vrhu tega so v zakonih določila, ki se tičejo tako privatno-pravnih kakor procesualnih razmer in ki ne soglašajo z drugimi veljavnimi zakoni.

Po vsem navedenem je očito, da je določila naših agrarskih norm težko spraviti v skladen sistem ter da je to celo nemožno v malem sestavku, namenjenem za pravniški list.

Naša naloga bodi torej, le ob kratkem opozoriti na določila, ki veljajo po agrarskih zakonih za *A.* osebje; *B.* postopanje sploh ter 'pri razdelbah in uredbah posebe z dopustnimi pravnimi pomočki; *C.* posebnosti agrarskih zakonov, v kolikor se ne morejo omenjati pod *A* in *B*; *D.* zemljemersko delo pri agrarskih operacijah; *E.* pristojbine in stroške.

A. Osebje.

a) Oblastva, njih pristojnost i področje.

Agrarska oblastva so: 1. krajni komisarji, 2. deželna komisija pri deželni vladi, 3. ministerska komisija v poljedelskem ministerstvu.

Krajne komisarje imenuje poljedelski minister dogovorno s pravosodnim ministrom, in deželna komisija je postavi za agrarske operacije jednega ali več določenih okrajev ali za posamezne agrarske operacije. Krajni komisarji so v službenem in disciplinarnem oziru podložni deželni in v zadnji vrsti ministerski komisiji. Komisarju določa načelnik deželne komisije uradni sedež. Komisar dopisuje neposredno dotičnim oblastvom, uradom in vdeležencem ter ima svoj uradni pečat (§ 13. r. in u. dež. zak.; §-i 5.—9. r. in u. ukaz; nar. poljed. min. z dne 2. januarja 1893, št. 20541, št. 7. dež. zak.)

Deželna komisija za agrarske operacije na Kranjskem je samostojno, neposredno ministerski komisiji podložno deželno oblastvo in je sestavljena iz deželnega predsednika, ali njegovega namestnika kot načelnika, iz poročevalca, iz treh članov izmed sodniškega stanu in iz jednega člana deželnega odbora. Poročevalca deželne komisije imenuje poljedelski minister dogovorno z ministrom notranjih stvari, člane iz sodniškega stanu določi pravosodni minister; deželno-odborskega člana izvoli deželni odbor sam.¹⁾

Sestavo ministerske komisije izvrši poljedelski minister dogovorno z ministrom notranjih stvari in s pravosodnim ministrom.

Deželna in ministerska komisija razsojata v zbornih sejah z večino glasov; polovica komisijskih članov, ki imajo pravico glasovati, mora biti iz sodniškega stanu. Načelnik glasuje

¹⁾ Sedež dež. komisije za Kranjsko je v Ljubljani. Ondi je sedaj sedež tudi vseh 3 krajnih komisarjev, katerih jeden je določen za okrožje okrajnih glavarstev Logaškega in Postojinskega, drugi za okrožje prej v poglavju I. navedenih 10 sodišč, tretji za ono ostalih sodišč po Gorenjskem in Dolenjskem.

Sedež dež. komisije za Koroško je v Celovcu. Tam je tudi sedež enega krajnega komisarja med tem, ko je družega v Beljaku in tretjega v Spitalu.

kakor drugi komisijni člani in odločuje le, kadar se glasovi jednako porazdele.

Kedar imata komisiji razsojati spore, za katere bi bila razven slučaja razdelbe in uredbe pristojna redna sodišča, tedaj je komisijo pomnožiti še z jednim članom izmed sodniškega stanu. Pri gospodarskih vprašanjih je privzeti poljedelca ali gozdnarje in deželno-kulturne tehnike, ki imajo pa le posvetovalni, ne odločilni glas (§-i 14. do 17. r. in u. dež. zak., § 28. in nasl. r. in u. ukaz.).

Vzroki izključitve oblastvenih oseb, kakor tudi zemljemercev in vseh izvedencev so z večine isti, kakor v sodnih spornih postopkih (§ 38. in nasl. r. in u. ukaz.).

Gledé početka oblastvene pristojnosti velja ločiti dvoje vprašanj. Prva se tičejo razsodbe o razdelbi ali uredbi sami in dotičnih poizvedeb; k temu so pristojna seve agrarska oblastva sama, ako se je vložila dotična prošnja, kakor je razloženo preje v poglavji I. Za druga pravna vprašanja pa se začinja izključna pristojnost, kedar se je bil po pravokrepni razsodbi o dovolitvi razdelbe ali uredbe izdal oklic v smislu §-a 60. r. in u. dež. zak.

Po tem dejstvu pristaja tem oblastvom kot takim obravnavati in razsojati spore, kateri nastanejo med sodeležniki (§ 20. r. in u. dež. zak.) skupnih zemljišč, o posesti ali lastnini do posameznih delov teh zemljišč, potem obravnava in razsodba o morebitnih povratnih odpravkih za uživanje takih zemljišč ali posameznih njih delov.¹⁾

Spor o vlasti ali posesti kakega posestva, s čegar posestjo je združen delež na skupnih zemljiščih, oziroma je združena užitna ali oskrbovalna pravica ali pravica po §-u 23. agrarskega zakona, spadajo pod rednega sodnika tudi potem, ko se je bila pričela pristojnost agrarskih oblastev.

Ako so bile pa take stvari, ki po izdanem ediktu spadajo pod agrarna oblastva, ob izdaji edikta že pred rednim sodnikom, tedaj ostanejo pri njem, samo da jih je potem nadaljevati po

¹⁾ Ministerska komisija izreka v naredbi z dne 1. maja 1891, št. 128 menenje, da spada pred ta oblastva tudi spor, spada li kak zemljiški kos k skupnemu zemljišču ali ne. Ako namreč kedo trdi, da je kak zemljiški kos njegov in da ne spada k skupnosti, tedaj je smatrati za sodeležnika pri skupnem zemljišču in spori med temi pristajajo agrarskim oblastvom.

predpisih, veljavnih za sumarno postopanje, razven, če bi se s tem jedni ali drugi sporni stranki kratila že pridobljena formalna pravica.

Agrarska oblastva odločajo tudi ob ustanovitvi in vzdrževanju gospodarskih naprav, združenih z razdelbo in uredbo. V to svrho razsojajo tudi v gozdnopravnih in v vodopravnih ozirih ter jim je uporabljati predpise vodnega oziroma gozdnega prava, v kolikor niso različni od agrarskih zakonov. Vdeleženci smejo se tudi po §-u 45. zak. z dne 15. maja 1872, šte. 16. dež. zak. združiti v vodno zadrugo, ne da bi bilo za to treba posebnega deželnega zakona.

Nasprotno pa ta oblastva niso pristojna pri vprašanjih, ki se tičejo železnih cest ali javnih potov ali katere uravnava stavbinski red; za vse dotične razsodbe treba se obračati do tistih oblastev, ki so sicer v to pristojna (§-i 10., 11. in 88. r. in u. dež. zak.).

V razdelbenem ali uredbenem postopanju oddane izjave ali sklenene nagodbe ne potrebujejo niti privolitve tretjih oseb, niti potrditve upravnih ali varstvenih in skrbstvenih oblastev, pač pa ima deželni odbor potrditi dogovore in nagodbe, v kolikor se jih vdeležujejo občine, občinski oddelki ali občinske naprave kot neposredno vdeleženi. Namestu potrditve varstvenega ali skrbstvenega oblastva treba potrditve deželne oziroma v drugi instanci ministerske komisije. V teku postopanja narejeni pravni položaj je vezaven tudi za pravne naslednike, celo takrat, kedar so si le-ti posest pridobili po sodni dražbi (§-i 28, 29. in 43. r. in u. dež. zak.).

Vsa ta določila ob oblastveni pristojnosti veljajo o postopanju od razglasitve, da se je isto pričelo, do razglasitve, da se je končalo (§-a 60. in 106. r. in u. dež. zak.).

Postopanje pa zavira ali preminja izvrševanje in uživanje pravic samo, v kolikor je agrarsko oblastvo ukrenilo provizorij, da se s tem doseže primerni prehod v novo zemljiško posest. Agrarsko postopanje ne ovira izvrševanju eksekucij temeljem pravokrepnih razsodb ali sodnih nagodb (§ 31. r. in u. zak., § 42. r. in u. ukaz.).

Kasneje bode omeniti, v koliko vpliva agrarsko postopanje na zemljknižno stanje skupnih zemljišč in na druga pravna razmerja.

Področje posamnih agrarskih oblastev določiti je v splošnem tako, da ima krajni komisar razsojati v prvi stopnji vsa vprašanja in odnošaje, če niso smatrati kot sporne ali po posebnem zakonitem določilu izrecno pridržane razsojanju višjih oblastev.

Pri sporih strank pristaja preiskava krajnemu komisarju, razsodba o njih pa deželni komisiji. O pritožbah in vzklicih proti razsodbam deželne komisije razsoja ministerska komisija.

Postavljeni sta torej le po dve instanci, ker tudi zoper razsodbo krajnega komisarja je dopuščena pritožba le na deželno komisijo, katera razsodi konečno-veljavno (§ 45. r. in u. dež. zak.). Vender so izjeme, o katerih bode spregovoriti kasneje pri obravnavanju postopka samega.

Krajni komisar ima v obče razdelbo oziroma uredbo pripraviti, jo s pripomočjo tehniškega osebja in izvedencev, katerim je vodja, končati ter dotične načrte in listine predložiti deželni komisiji v potrdilo.

Agrarska oblastva niso pristojna, postavljati skrbnike neznanim in neznanu kje bivajočim vdeležencem, temuč ima krajni komisar izposlovati pri dotičnem sodišči, da po §-u 276. obč. drž. zak. postavi skrbnika (§ 37. r. in u. dež. zak.). Tako postavljenje je potrebno za vsako agrarsko postopanje, ker, kakor razvidimo kasneje, imajo se dostavljenja vršiti največ v lastne roke, ne kakor obično v nespornih stvareh, ter obravnavanje s stranko samo, oziroma z nje rednim skrbnikom je večjidel zahtevano.

Agrarska oblastva sploh lahko zaprosijo druga oblastva, med temi tudi sodišča, bodisi za dostavljanje svojih odlokov bodisi za zaslišanje strank in svedokov, katera morajo kar najhitreje ustrezati vsem jim v zmislu zakonov in agrarskega ukaza stavljenim prošnjam (§ 33. r. in u. dež. zak.; §-i 3., 49. 52. in 135. r. in u. ukaz.).

(Dalje prihodnjič.)

